

EROAREA – VICIU DE CONSIMȚĂMÂNT

Tatiana ȚAPU,
studentă, anul I, USM

Ion CREȚU,
magistru în drept, lector superior universitar, cond. științific

Consimțământul reprezintă condiția esențială și de fundal a actului juridic civil manifestată în exterior. Pentru ca actul juridic să producă efecte juridice și să fie valabil, este nevoie de o interferență între voința exterioară și cea interioară, în caz contrar pot să ia naștere viciile de voință. În art.199 alin.(2) Cod civil se prevede că este valabil consimțământul neviciat. Viciile de consimțământ sunt eroarea, dolul, violența și leziunea. În momentul încheierii actului juridic, părțile pot neglija unele aspecte ale conținutului contractului. Prin urmare, părțile implicate în încheierea actului pot realiza într-un final că și condițiile actului nu sunt cele dorite sau nu corespund cu cele prestabilite inițialmente. Astfel, apare întrebarea, dacă acest act va fi declarat nul din motiv că părțile nu s-au înțeles la momentul încheierii lui. Neglijența subiecților de drept, totuși, nu reprezintă un temei bine consolidat în legătură cu declararea nulității actului juridic, deoarece această situație ar putea plasa circuitul civil într-o situație incertă. Pentru a evita acest lucru, se iau în calcul doar erorile de semnificație primordială. Reglementările cu privire la eroare diferă de la un sistem la altul. Codul civil al Republicii Moldova, în art.227 alin.(1), prevede că va fi declarat nul încheiat în prezența unei erori considerabile, iar alin.(2) al aceluiași articol prevede: eroarea este considerabilă dacă la încheiere a existat o falsă reprezentare referitor la: a) natura actului juridic; b) calitățile substanțiale ale obiectului actului juridic; c) părțile actului juridic (partenerul sau beneficiarul), în cazul în care identitatea acestora este motivul determinant al încheierii actului juridic¹.

Eroarea poate fi definită ca falsă reprezentare a unei situații, o părere greșită asupra unor împrejurări legate de încheierea actului juridic. La încheierea unui act juridic, părțile pot avea închipuiri greșite asupra diferitelor aspecte ale realității. În funcție de natura realității fals reprezentate, eroarea poate fi:

a) Eroare de fapt, care este o falsă reprezentare a naturii faptelor. Din această categorie fac parte eroarea asupra naturii actului juridic, asupra substanței obiectului și asupra persoanei.

b) Eroare de drept, este falsă reprezentare a existenței sau conținutului unei norme juridice. Spre deosebire de Codul civil italian, Codul civil al Republicii Moldova nu recunoaște eroarea de drept. În susținerea acestei poziții vine regula generală conform căreia nimeni nu poate invoca necunoașterea legii. La fel, și art.227 prevede expres cazurile când eroarea duce la nulitatea actului. În doctrină există păreri potrivit cărora eroarea de drept poate duce la nulitatea actului juridic.

În dependență de consecințele pe care le produce, eroarea se clasifică astfel:

a) Eroare-obstacol (numită și distrugătoare de voință) – este cea mai gravă eroare, datorită faptului că voința părților nici nu se consideră. În cazul erorii-obstacol, falsă reprezentare cade asupra naturii actului juridic (*error in negotium*), situație în care o parte crede că încheie un anumit act juridic, iar cealaltă crede că încheie un altul. De exemplu: o parte crede că încheie un contract de vânzare-cumpărare, iar cealaltă parte crede că încheie un contract de donație. În doctrină mai există un caz de eroare-obstacol, și anume, când cade asupra identității fizice a obiectului (*error in corpore*), situație când o parte crede că s-a negociat cu privire la un bun, iar cealaltă parte crede că s-a negociat cu privire la alt bun. De exemplu: o parte crede că obiectul actului juridic este un apartament, iar cealaltă parte crede că obiectul actului juridic este o garsonieră.

b) Eroare-viciu de consimțământ (numită în doctrina franceză eroare nulitate). Aceasta este considerată eroare veritabilă, deoarece nu împiedică formarea acordului de voință, dar îi viciază conținutul. Eroarea constituie viciu de consimțământ în două cazuri:

1) Atunci când cade asupra calităților substanțiale ale obiectului actului juridic (*error in substantiam*), situație în care o parte a încheiat actul juridic, manifestându-și voința numai în privința anumitor calități, pe care le-a crezut adevărate în realitate, acestea fiind inexistente sau fiind din altă substanță. Nu trebuie confundată eroarea asupra substanței obiectului cu viciile ascunse ale lucrului. Acestea,

fiind defecte calitative ale obiectului, care nu puteau fi descoperite prin mijloace obișnuite de verificare, se supun unui regim juridic separat.

Prin substanța obiectului se înțelege atât calitățile materiale ale bunului (culoare, miros, gust, formă, compoziție, vechime), cât și conținutul prestației (acțiunii sau inacțiunii) pe care subiectul activ al unui raport juridic o poate pretinde subiectului pasiv. Prestația este determinată de către părțile actului juridic, deci, elementele ce alcătuiesc prestația vor fi privite ca substanțiale sau nesubstanțiale, după cum părțile le-au dat acest caracter; aceasta înseamnă că substanțialitatea obiectului nu poate fi privită independent de voința și convenția părților. De exemplu: o persoană dorind să cumpere un tablou autentic, cumpără din eroare o copie și, dimpotrivă, eroarea la o calitate nesubstanțială a obiectului, adică la o calitate care nu l-a determinat pe autor să încheie actul, nu constituie un viciu. De exemplu: o persoană cumpără o mobilă veche, operă a unui artist celebru, a cărei valoare constă în antichitatea și valoarea sa artistică, faptul că cumpărătorul o crede din lemn de nuc, pe când în realitate ea este din lemn de stejar, nu constituie o eroare.

Cu privire la interpretarea noțiunii de eroare asupra obiectului actului juridic, în doctrină s-au conturat trei concepții:

- concepția obiectivă (din dreptul roman) potrivit căreia eroarea asupra substanței se reduce la eroarea asupra materiei din care este alcătuit bunul; în cadrul ei are prioritate criteriul obiectiv al naturii materiale a bunului, ignorându-se parțial intenția părților. Astfel, convenția nu va fi nulă, când obiectul achiziționat, deși este din aur, nu este din aur masiv (ci doar un aliaj), deși s-a dorit aur pur;

- concepția subiectivă are o imagine mai cuprinzătoare, astfel încât în conținutul noțiunii de substanță se include întotdeauna și orice altă însușire care a fost determinată la încheierea actului juridic; așadar, calitățile esențiale ale obiectului sunt nu numai însușirile materiale naturale ale acestuia, ci și elementele secundare (autenticitate, vechime). Această concepție este dominantă;

- concepția intermediară acreditează teza potrivit căreia prin noțiunea de substanță a actului juridic se înțeleg acele calități pe care opinia generală și obiceiurile le consideră drept esențiale sau a căror reunire determină natura specifică a bunului².

2) Atunci când eroarea cade asupra persoanei (*error in personam*), atunci când calitățile contrac-

tantului prezintă o importanță decisivă la încheierea actului juridic. În majoritatea cazurilor, actele cu titlu gratuit se încheie în considerarea persoanei gratificate, în timp ce în actele cu titlu oneros, nu se are în vedere persoana contractantă. Însă aceasta nu este o regulă. De exemplu: o persoană a donat o parte din averea sa unei alte persoane, crezând eronat că este rudă cu el.

c) Eroarea indiferentă este eroarea care nu influențează validitatea actului juridic, însă poate duce la o diminuare valorică a prestației. De exemplu: o persoană a cumpărat o casă pe care o credea funcțional compartimentată, pe când ea este rău împărțită.

Pentru ca falsa reprezentare a realității la încheierea actului juridic să fie viciu de consimțământ, trebuie să întrunească două condiții:

- elementul asupra căruia cade falsa reprezentare trebuie să fi fost hotărâtor pentru încheierea actului juridic, în sensul că dacă ar fi fost cunoscută realitatea, actul juridic respectiv nu s-ar fi încheiat;

- în cazul actelor bilaterale sau multilaterale, cu titlu oneros, este necesar ca partea contractantă să fi știut sau să fi trebuit să știe că elementul asupra căruia cade falsa reprezentare este hotărâtor pentru încheierea actului juridic civil în cauză³.

Eroarea ca viciu de consimțământ se întâlnește de cele mai multe ori asupra calităților substanțiale ale obiectului actului juridic, mai rar asupra naturii actului și asupra persoanei. O altă concluzie constă în faptul că eroarea poate fi invocată atât în cazul când ambele părți au suportat acest viciu, cât și în cazul când este afectat doar consimțământul unei singure părți.

Eroarea ca viciu de consimțământ poate fi dovedită cu orice mijloc de probă, inclusiv cu depozițiile martorilor. Dovada erorii este datorată celui care o invocă. Dacă se dovedește existența erorii ca viciu de consimțământ, actul juridic poate fi declarat nul, fiind prezentă nulitatea relativă¹.

Referințe:

1. Baieș Sergiu, Popa Nicolae. Drept civil. Partea generală. Persoana fizică. Persoana juridică. Ediția I. – Chișinău, 2004.
2. Ungureanu Ovidiu. Manual de drept civil. Partea generală. – București: All Beck, 1999.
3. Boroș Gabriel. Drept civil. Partea generală. Persoanele. – București: All Beck, 2001.